

WELBOURNE, P., DIXON, J. CHILD PROTECTION AND CHILD WELFARE: A GLOBAL APPRAISAL OF CULTURES, POLICY AND PRACTICE (CHILD WELFARE OUTCOMES). LONDON, UK: JESSICA KINGSLEY PUB, 2013.

Publikace autorů Penelope Welbourne a Johna Dixona *Child Protection and Child Welfare: A Global Appraisal of Cultures, Policy and Practice (Child Welfare Outcomes)* představuje mezinárodní přehled strategií a opatření na ochranu dětí a dospívajících v jedenácti zemích světa, které se liší nejen svým historickým vývojem a politickým uspořádáním, ale také systémem sociální ochrany, úrovní a vyspělostí národní ekonomiky nebo společenskou a náboženskou orientací. Autoři používají přístup založený na důkazech (evidence-based approach), kdy si prostřednictvím případových studií kladou za cíl zdůraznit rozdílnosti a podobnosti v pojetí sociálně právní ochrany dětí ve vybraných zemích — ve Švédsku, USA, Velké Británii, Itálii, Rumunsku, Japonsku, Indii, Kazachstánu, zemích Středního východu, Ghaně a v Austrálii.

Tým autorů, tvořený Penelope Welbourne, profesorkou sociální práce na Univerzitě v Plymouth, a Johnem Dixonem, děkanem a profesorem fakulty sociálních věd Institutu pro management, ekonomiku a strategický výzkum v Kazachstánu, oslovil v každé z vybraných zemí erudované odborníky a akademiky v tomto oboru. Ti zpracovávali základní soubor okruhů: 1. společenský, politický, náboženský, demografický a kulturní kontext sociálně právní ochrany dětí a služeb péče o děti a dospívající; 2. vývoj služeb sloužících k ochraně dětí a péči o ně včetně uvedení těch současných, jejich vlivů, politické filozofie, přístupu vrchních představitelů země, krizí a skandálů, a dosavadních výzkumů v této oblasti; 3. rodinná politika a rodinné hodnoty; 4. forma sociálně právní ochrany dětí ohrožené syndromem CAN a sociálním vyloučením; 5. závěrečné zhodnocení klíčových bodů sociálně právní ochrany dětí v dané zemi. Kniha je následně přehledně řazena do kapitol dle jednotlivých zemí.

Autoři si kladou za cíl představit širokou škálu odlišných přístupů k sociálně právní ochraně dětí v kontextu zcela rozdílných kultur. Mezinárodní srovnání může dle autorů přinést rozšíření portfolia přístupů k sociálně právní ochraně dětí a vést ke kritické a reflexi a zhodnocení situace v každé zemi. V neposlední řadě publikace upozorňuje na rozličné životní situace dětí a dospívajících, na něž je ze strany státu třeba adekvátně a efektivně reagovat a jež představují rizika ohrožení dětí a dospívajících kdekoliv na světě. Kniha má dle autorů vést k potřebě vytvořit strukturovaný přístup země k ochraně a podpoře rodin, dětí a dospívajících; přístup reflektující jak dlouhodobé vlivy (například kastovní systém v Indii), tak i aktuální globální záležitosti (například rozvoj mezinárodního obchodu v Ghaně).

Autoři vycházejí z konceptů mezinárodní sociální práce a globalizace. Na základě analýzy příspěvků z jednotlivých zemí dochází k závěru, že v oblasti Evropy a Severní Ameriky obecně existují dva státní modely péče a ochrany dětí a dospívajících: model ochrany (kladoucí důraz na ochranu dětí a dospívajících před akutním nebezpečím, tzv. reaktivní) a model péče o rodinu (kladoucí důraz na řádné prospívání dětí a dospívajících prostřednictvím podpory rodiny, tzv. proaktivní). Oba modely jsou však velmi těžko realizovatelné v zemích s omezenými zdroji v oblastech veřejného financování a státních služeb a s vysokým počtem obyvatelstva žijícím pod hranicí chudoby. V zemích, kde lidé každý den bojují o přežití své a svých blízkých, je velmi těžké rozlišovat mezi projevy zanedbáváním péče ze strany rodičů a projevy chu-

doby, je těžké hledat zdroje tam, kde nejsou, volit mezi proaktivními a reaktivními přístupy. Obtížná využitelnost těchto dvou modelů se netýká pouze zemí s vysokou mírou chudoby, ale také zemí, kde vlivem ekonomické krize stoupá počet osob nacházejících se v obtížných životních situacích a dochází ke krácení veřejných rozpočtů. Národní politiky tak ani nejsou schopny naplnit to, k čemu byly vytvořeny. Mezi příklady autoři uvádějí například praxi v Itálii nebo Indii.

Autoři vyvozují, že důležitými faktory, které určují míru solidarity státu a jeho proaktivnost či reaktivnost ve vztahu k sociálně právní ochraně dětí, jsou historický základ rodinné politiky, postavení práva dítěte v celospolečenském vnímání, a kulturní diskurs. To, jakým způsobem a s jakým důrazem stát utváří rodinnou politiku a reaguje na potřeby dětí i rodin, je částečně výsledkem dosavadního vývoje diskursu v oblasti sociálně právní ochrany dětí a podpory rodiny, který rámcuje určitou oblast jako společensky hodnotnou. Částečně je také důsledkem aktuálních potřeb dětí a dospívajících, které se mohou značně odlišovat (v některých zemích se dotýkají potřeby vzdělávání, v jiných potřeby saturace základních fyzických potřeb). Autoři poukazují také na souvislost s konkrétním hodnotovým a politickým kontextem dané země a společenským diskursem na poli života rodiny a role státu. Poukazují na to, jakým směrem posunula nadnárodní dialog o právech dítěte ratifikace Úmluvy OSN o právech dítěte. Nejvýznamnější dopad na utváření sociálně právní ochrany dětí a přijímání opatření v této oblasti mají situace, které se dotýkají tradičních hodnot dané společnosti a narušují je, nebo ty, které jsou spojeny s globálními trendy a nadnárodními opatřeními. Jak však autoři opakovaně zmiňují, v některých zemích je naplňování národních politik těžce ohroženo chudobou, válkami a dalšími společenskými, politickými a ekonomickými vlivy. V jednotlivých kapitolách knihy jsou taktéž podávány informace o tom, jakou formou a kdy stát reaguje na selhání rodičů, rodinných příslušníků či komunity ve vztahu k dětem a dospívajícím.

Publikace je unikátním pokusem o mezinárodní srovnání systémů sociálně právní ochrany dětí v několika kulturně odlišných regionech světa, včetně jejich kontextuálního rámce. Autoři zcela správně vyvozují z příspěvků oslovených odborníků, jejichž výběr však lze považovat za diskutabilní. Nikoliv ve vztahu k jejich odbornosti či profesním zkušenostem, ale v souvislosti s mírou subjektivního zabarvení a tendencí prezentovat své vlastní představy a názory na fungování systému sociálně právní ochrany dětí ve své zemi.

Autoři pojednávají o systémech sociálně právní ochrany dětí a dospívajících pouze v intencích vybraných zemí, což přináší určitá omezení. Přestože je selekce pochopitelná a ve své podstatě i nutná vzhledem k případnému množství dat, zastoupení zemí ze všech geograficky srovnatelných regionů světa by mohla vést k širšímu zisku poznatků, lépe aplikovatelným ve více zemích světa. Pro prostředí české sociální práce a sociální politiky by byla publikace přínosnější, pokud by obsahovala představení některé ze zemí, která je našemu systému geograficky, historicky i socio-kulturně bližší. Největším přínosem pro využití v českém prostředí je tak pochopení systémů sociálně právní ochrany dětí, které fungují v jiných částech světa, a pochopení toho, na jakých základech byly a jsou budovány. Povědomí o tom, jak fungují systémy v jiných částech světa, je důležité nejen proto, abychom mohli získávat vzájemnou inspiraci a nové poznatky. Umožňuje to vést erudovanější dialogy s politiky, sociálními pracovníky a organizacemi sociálních pracovníků na celém světě

a rozvíjet širokou síť mezinárodní spolupráce. V neposlední řadě může být sociálním pracovníkům a politickým činitelům přínosem pro práci a tvorbu opatření ve vztahu k imigrantům, kteří pocházejí ze systémů a kultur, jež je vhodné pochopit, a z tohoto pochopení vycházet při stanovování formy intervence a podpory.

Prezentované výstupy a výsledky dávají další prostor ke kritickému zhodnocení systémů sociálně právní ochrany dětí v zemích, které kniha nemůže kapacitně pokrýt. Kritické zhodnocení stávajících systémů nabývá v dnešní době na významu zejména v souvislosti se změnami v oblasti sociálně právní ochrany dětí, péče o děti a dospívající, a rodinné politiky, které v České republice proběhly například v souvislosti s novelizací zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí. Dále také se změnami systémů vyřizování a výplaty sociálních dávek, snižováním ekonomické stability obyvatelstva a zvyšováním ohrožení sociálního fungování rodinných systémů.

Obsah knihy je uspořádán velmi přehledně. Užitím pojmosloví sociální práce a sociální politiky autoři předpokládají alespoň základní úroveň znalostí z těchto oborů, a publikace je tak spíše určena odborné a akademické veřejnosti.

Kateřina Vaculíková